

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-15>

УДК 664.641

СТАН ВИРОБНИЦТВА ТА СПОЖИВАННЯ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

CURRENT STATE OF FOOD PRODUCTION AND CONSUMPTION IN UKRAINE

Кваша Сергій Миколайович

доктор економічних наук, професор, академік,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Національна академія аграрних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7448-0543>

Павленко Олексій Михайлович

кандидат економічних наук, докторант,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9735-2478>

Вакуленко Віталій Леонідович

кандидат економічних наук, доцент кафедри,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7019-1832>

Kvasha Serhii, Pavlenko Olexsiy, Vakulenko Vitalii

National University of Life and Environmental Sciences

Дослідження присвячено вивченню особливостей сучасного стану виробництва та споживання харчових продуктів в Україні. Дослідження засноване на аналізі останніх наукових праць та актуальних статистичних даних з офіційних джерел, насамперед – Державної служби статистики України. Спершу детально проаналізовано сучасний стан виробництва сільськогосподарської продукції. Перш за все, проаналізовано виробництво продукції рослинництва, досліджено як виробництво окремих видів продукції рослинництва, так і визначено загальну динаміку. Після – проаналізовано виробництво продукції тваринництва, визначено динаміку виробництва окремих видів продукції, а також загальну динаміку за період 2017–2022 рр. Встановлено загальний негативний стан сучасного виробництва продукції рослинництва та визначено основні чинники, що його зумовлюють. Наступною важливою частиною дослідження був аналіз споживчого кошика. Досліджено склад споживчого кошика, проведено порівняння складу споживчого кошика у 2000 та 2015 рр. З'ясовано зміни вартості споживчого кошика за період 2019–2023 р. та визначено їх негативний характер. Особливу увагу приділено сучасному споживанню продуктів харчування та впливу ланцюгів постачання. Досліджено динаміку зміни споживання продуктів харчування у період 2015–2020 рр. Через брак офіційних даних не було можливості встановити сучасний стан споживання, про визначено негативний характер ланцюгів постачання та їх потенційний вплив на стан споживання. Отримані результати засвідчують негативний стан продовольчої безпеки в Україні на сучасному етапі.

Ключові слова: виробництво сільськогосподарської продукції, індикатори продовольчої безпеки, ланцюги постачання, продукти харчування, рослинництво, споживчий кошик, тваринництво.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the current state of food production and consumption in Ukraine. The purpose of the study is to identify the current peculiarities of food production and consumption in Ukraine during the military operations. The work is based on the analysis of recent scientific papers and up-to-date statistics from official sources, primarily the State Statistics Service of Ukraine. In addition, the main theoretical foundations of the work are the importance of food security indicators and their manifestations in the context of food production and consumption. The main research methods used are theoretical methods of analysis, synthesis and generalisation, and the method of statistical data analysis. In addition, the paper contains tables and diagrams

to better present the statistical basis of the study. First, the current state of agricultural production is analysed in detail. First of all, we analyse the production of crops, examining both the production of certain types of crops and the overall dynamics. After that, the production of livestock products was analysed, the dynamics of production of certain types of products, as well as the overall dynamics for the period 2017–2022 were determined. The overall negative state of modern crop production was established and the main factors that determine it were identified. The next important part of the study was the analysis of the consumer basket. The composition of the consumer basket was studied, the composition of the consumer basket in 2000 and 2015 was compared. The changes in the cost of the consumer basket for the period 2019–2023 were determined and their negative nature was identified. Particular attention is paid to modern food consumption and the impact of supply chains. The dynamics of changes in food consumption in the period 2015–2020 is studied. Due to the lack of official data, it was not possible to establish the current state of consumption, and the negative nature of supply chains and their potential impact on consumption is identified. The results show the negative state of food security in Ukraine at the present stage.

Keywords: agricultural production, food security indicators, supply chains, food, crop production, consumer basket, animal production.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогодні внаслідок військових дій в Україні спостерігається низка проблем, пов'язаних з забезпеченням продовольчої безпеки. Насамперед, особливо негативним є виробництво продуктів харчування, а також споживання харчової продукції, що спричинене недостатнім доступом до продуктів харчування за рахунок порушення логістичних зв'язків та веденням бойових дій, зростанням вартості продуктів харчування, а також зменшенням виробництва окремих продуктів. Внаслідок військових дій значні площі земель сільськогосподарського призначення непридатні для використання, окрім цього, наразі є окупованими. Таким чином, сучасний стан харчової промисловості та сільського господарства є негативним, що є негативним фактором споживання харчових продуктів. Окрім цього, доступність продуктів харчування є одним із індикаторів продовольчої безпеки, тож недостатнє виробництво, недостатній рівень споживання та порушення ланцюгів постачання є негативним чинником сучасної продовольчої безпеки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання виробництва та споживання харчових продуктів в Україні розглядається низкою вітчизняних дослідників. Окремі аспекти досліджуваної проблеми вивчали Б. О. Герасименко, О. О. Мінакова, Ю. О. Швець, А. А. Бутенко, Х. Парфенюк, О. В. Шубравська, К. О. Прокопенко та інші. Однак, комплексний аналіз даного питання досі не проведено.

Таким чином, **метою дослідження** є детальний аналіз особливостей сучасного стану виробництва та споживання харчових продуктів в Україні в умовах військового стану. Основою для дослідження слугують актуальні наукові праці, а також статистичні дані з офіційних джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи сучасний стан виробництва та споживання продуктів харчування в Україні, спершу необхідно звернути увагу на виробництво харчової продукції, а саме – продукції сільського господарства. Насамперед, розглянемо обсяг виробництва окремих видів продукції рослинництва та тваринництва за останні роки, а саме – період з 2017 по 2022. Спершу, спираючись на дані Держстату, розглянемо обсяги виробництва продукції рослинництва у даний період. Основними культурами, які вирощуються в Україні, є: зернові та зерно-бобові, буряк цукровий фабричний, соняшник, картопля, культури овочеві, плодові та ягідні. Загальна динаміка обсягів виробництва культур за різними видами представлена у табл. 1 [1].

Згідно з таблицею зазначимо, що динаміка виробництва усіх культур є нестабільною. Окрім цього, найбільші обсяги таких культур, як зернові та зернобобові, цукровий буряк, овочеві та плодово-ягідні було зібрано у 2021 році, однак у 2022 році їх кількість різко скоротилась. Більш наочно динаміку виробництва сільськогосподарських культур в цілому в обраний період представимо на рис. 1.

Згідно з діаграмою підкреслимо, що найменший обсяг продукції рослинництва було вироблено у 2022 році. Основним фактором, який вплинув на зменшення обсягів виробництва, є насамперед військові дії. Підкреслимо, що внаслідок військових дій значні площі ріллі перебувають під окупацією, окрім цього, значні площі – заміновані. Також згідно з даними обласних військових адміністрацій близько 5 млн га земель сільськогосподарського призначення на сьогодні непридатні для використання внаслідок замінування, забруднення вибухонебезпечними предметами, а також внаслідок бойових дій, які тривають у їх межах. Таким чином, на скорочення

Таблиця 1

Обсяги виробництва сільськогосподарських культур, тис. т, 2017–2022 рр.

Рік	культури зернові та зернобобові	буряк цукровий фабричний	соняшник	картопля	культури овочеві	культури плодові та ягідні
2017	61917	14882	12236	22208	9286	2048
2018	70057	13968	14165	22504	9440	2571
2019	75143	10205	15254	20269	9688	2119
2020	64933	9150	13110	20838	9653	2024
2021	86010	10854	16392	21356	9935	2235
2022	53864	9942	11329	20900	7512	1995

Джерело: Укрстат [1]

Рис. 1. Обсяги виробництва сільськогосподарських культур, тис. т, 2017–2022 рр.

Джерело: створено на основі даних Укрстату [1]

обсягів виробництва продукції рослинництва впливають насамперед бойові дії, які спричиняють деградацію та забруднення земель, що унеможлиблює вирощування достатньої кількості продукції [2; 3].

Далі варто звернути увагу на динаміку виробництва продукції тваринництва. Спершу на основі даних Держстату розглянемо обсяги виробництва основних видів продукції тваринництва, що належать до продуктів харчування, за період 2017–2022 рр. Отримані результати представлені у табл. 2 [3].

Згідно з даними таблиці зазначимо, що стан виробництва продукції тваринництва є негативним не лише під час війни, але й загалом протягом останніх років: у період 2020–2021 рр. спостерігається скорочення

виробництва продукції тваринництва за усіма трьома категоріями, однак найбільші темпи скорочення спостерігаються насамперед у 2022 році, основним фактором чого є безпосередньо військові дії.

Загальну динаміку виробництва продукції тваринництва у 2017–2022 рр. представлено на рис. 2.

Згідно з діаграмою підкреслимо, що у період 2020–2022 рр. спостерігається поступове скорочення обсягів виробництва тваринництва, при цьому найбільше скорочення має місце у 2022 р. порівняно з 2021 р. Відповідно, у 2022 р. має місце скорочення виробництва загальної сільськогосподарської продукції, основною причиною чого є насамперед військові дії. Окрім військових дій,

Таблиця 2

Виробництво основних видів продукції тваринництва

Рік	м'ясо (у забійній масі), тис. т	молоко, тис. т	яйця, млн. шт
2017	2318,2	10280,5	15505,8
2018	2354,9	10064,0	16132,0
2019	2492,4	9663,2	16677,5
2020	2477,5	9263,6	16167,2
2021	2438,3	8713,9	14071,3
2022	2206,7	7767,7	11921,8

Джерело: Укрстат [3]

Рис. 2. Виробництво основних видів продукції тваринництва, 2017–2022 рр.

Джерело: створено на основі даних Укрстату [3]

згідно з С. І. Самайчук, на зменшення обсягів виробництва продукції сільського господарства та ефективність галузі впливають такі фактори: диспаритет цін, відсутність цільової державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, скорочення внутрішнього споживання, нерозвиненість експортного потенціалу, відсутність ринків збуту [4]. Окрім цього, сільське господарство є галуззю, що залежить від природних чинників, тож одним із визначних факторів впливу є зміна погодних та кліматичних умов – недостатня кількість опадів, високі температури повітря, аномальні погодні умови тощо, які руйнують сільськогосподарські насадження. Таким чином, скорочення обсягів виробництва у 2022 році спричинено сукупним впливом усіх факторів, серед яких переважаючим є саме військові дії [5; 6].

Далі проведемо ретроспективний аналіз споживчого кошика в Україні. Споживчий кошик, а саме – його вартість та кількість продуктів харчування, є складовою Індексу Доступності Продовольства, що є одним із індикаторів продовольчої безпеки та значення якого дає можливість встановити загальний стан продовольчої безпеки в країні. Окрім цього, підкреслимо, що продукти харчування становлять основу споживчого кошика, середня частка продуктів харчування у такому випадку, згідно з А. С. Сахненко – понад 50%. Однак, у даному дослідженні звернемо увагу насамперед на продовольчу складову споживчого кошика [7; 8].

В цілому, згідно з О. Сосовською, споживчий кошик являє собою мінімальний набір найнеобхідніших для повноцінного життя людини продуктів харчування, товарів

непродовольчої групи і різних послуг. З точки зору дослідження стану виробництва та споживання харчових продуктів споживчий кошик дає можливість сформулювати комплексні уявлення щодо доступності продуктів харчування для громадян, що, як вже зазначалось, є важливим показником продовольчої безпеки держави. Складовими споживчого кошика є наступні продукти харчування: хлібпродукти, крупи, овочі, м'ясо, риба, картопля, цукор, сіль, чай, кава [9].

Також підкреслимо, що обсяги кожної зі складових у складі споживчого кошику є наступними: хлібпродукти – 100 кг, крупи – 8 кг, овочі – 84 кг, м'ясо – 38 кг, риба – 11,5 кг, картопля – 108 кг, цукор – 22,5 кг, сіль – 2,5 кг, чай – 0,4 кг, кава – 0,06 кг. Окрім цього, варто наголосити на тому, що у період з 2000 по 2015 р. склад споживчого кошику та вміст продуктів у ньому не переглядається, попри те, що згідно з чинними нормами це має здійснюватися кожні 5 років. Разом з тим, звернемо увагу на споживчий кошик працездатного населення у 2020 році та порівняємо його зі складом споживчого кошика, який було затверджено у 2015 р, що наразі є чинним. Представимо отримані результати у вигляді табл. 3 [10; 11].

Таблиця 3

**Склад споживчого кошика,
2000 та 2015 (2020) рр. [10; 11]**

Продукти	2000 рік	2015 (2020) рік
Хлібпродукти	123,4 кг	100 кг
Крупи	-	8 кг
Овочі	110 кг	84 кг
М'ясо	53 кг	38 кг
Риба	13 кг	11,5 кг
Картопля	95 кг	108 кг
Олія рослинна	7,1 кг	5,1 кг
Цукор	37 кг	23,1 кг
Сіль	-	2,5 кг
Чай	-	0,4 кг
Кава	-	0,06 кг

Джерело: створено на основі [10; 11]

Звертаючи увагу на дану таблицю, зазначимо, що склад споживчого кошика у даний період відрізняється як з точки зору його змісту, так і з точки зору кількості (об'ємів) продуктів, що передбачається на одного українця на рік. Має місце скорочення кількості:

хлібпродуктів (-23,4 кг), овочів (-26 кг), м'яса (-15 кг), риби (-1,5 кг), олії рослинної (-2 кг) та цукру (- 13,9 кг). Окрім цього, зазначимо, що у 2000 та 2015 р. мають місце різні підходи до розрахунку кількості продуктів за кожним з видів, а також зміст кожного з видів продовольства, оскільки, зокрема, у 2000 р. до складу «цукру» входять також кондитерські вироби, однак, у 2015 р. про це не зазначається. Також у 2000 р. не виокремлюються у окремі категорії такі види продовольства, як крупи, сіль, чай та кава, які також є важливими складовими споживчого кошика. Однак, зміна кількості таких продуктів, як м'ясо, риба, олія, та овочі є негативним аспектом розвитку сучасного змісту продовольчого кошика. Також варто зазначити, що серед позитивних аспектів є збільшення кількості картоплі (+13 кг). Проте в цілому зміни, які відбулися за 15 років, важко назвати позитивними.

Далі розглянемо зміни, що відбулися у контексті вартості споживчого кошика за останні роки. Отримані результати представимо на рис. 3.

Згідно з даними діаграми слід зазначити, що у період з 2019–2021 рр. спостерігалось зростання вартості споживчого кошика, однак незначними темпами. Станом на 2022 рік вартість споживчого кошика зросла на 125 грн порівняно з минулим роком, що свідчить про вплив військових дій та спричинених війною економічних проблем на вартість споживчого кошика. Враховуючи це, варто зазначити, що висока вартість споживчого кошика зменшує рівний доступ до продуктів харчування серед українців, що, у свою чергу, є негативним показником стану продовольчої безпеки в Україні на сучасному етапі.

Окрім цього, звернемо увагу на характер ланцюгів постачання та їх вплив на обсяги споживання. Перш за все, згідно з даними Держстату, зазначимо обсяги споживання окремих продуктів харчування на одну особу на рік за період 2015–2020 рр. Отримані дані представимо у табл. 4 [13].

Так, зазначимо, що за даний період не спостерігаються суттєві зміни у контексті споживання окремих видів продуктів харчування. Однак, якщо звертати увагу на споживання хлібних продуктів, то обсяги споживання зазнають суттєвих змін. Дещо зменшується кількість картоплі, яку споживає українець на рік. Проте кількість інших продуктів харчування змінюється несуттєво. На жаль, даних щодо споживання окремих продуктів харчування станом на 2021–2023 рр. немає.

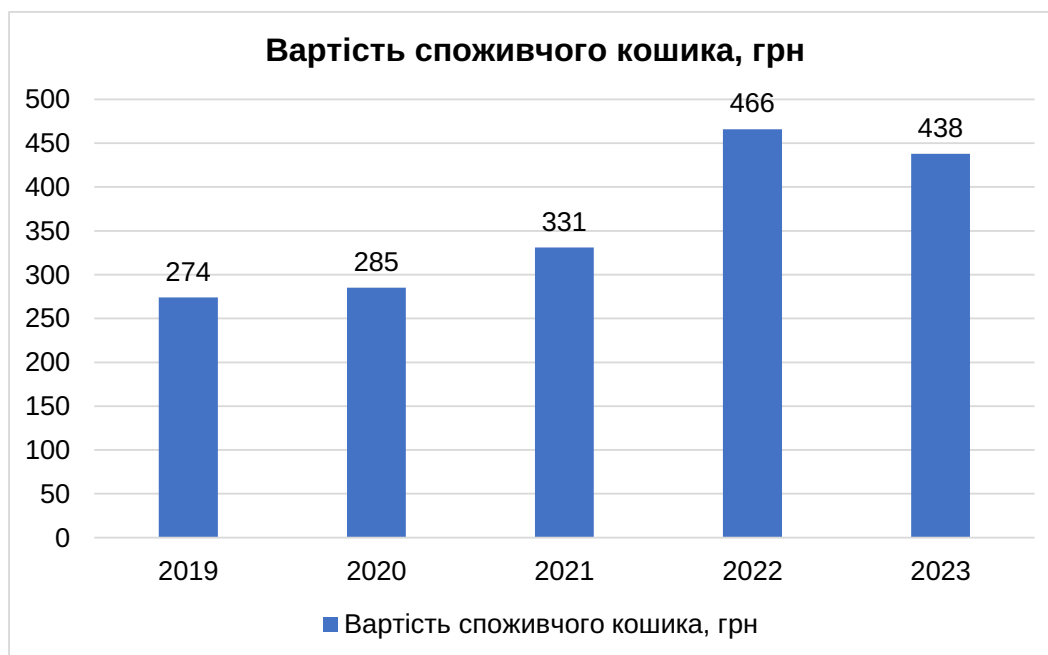

Рис. 3. Вартість споживчого кошика, грн, 2019–2023 [12]

Джерело: створено на основі [12]

Таблиця 4

Споживання основних продуктів харчування (на одну особу за рік, кг)

Продукти	2015	2016	2017	2018	2019	2020
М'ясо та м'ясні продукти	50,9	51,4	51,7	52,8	53,6	53,8
Молоко та молочні продукти	209,9	209,5	200,0	197,7	200,5	201,9
Яйця, шт	280	267	273	275	282	278
Хлібні продукти	103,2	101,0	100,8	99,5	97,6	96,6
Картопля	137,5	139,8	143,4	139,4	135,7	134,0
Овочі та баштанні продовольчі культури	160,8	163,7	159,7	163,9	164,7	164,0
Плоди, ягоди та виноград	50,9	49,7	52,8	57,8	58,7	56,5
Риба та рибні продукти	8,6	9,6	10,8	11,8	12,5	12,4
Цукор	35,7	33,3	30,4	29,8	28,8	27,8
Олія	12,3	11,7	11,7	11,9	12,0	12,3

Джерело: Укрстат [13]

Разом з тим, зазначимо, що на споживання продуктів харчування впливають значним чином ланцюги постачання, оскільки деякі продукти є складовою імпорту. Враховуючи військові дії, ланцюги постачання є порушеними, що негативно впливає на кількість імпортової продукції у структурі споживання та може вплинути на зменшення обсягів споживання окремих продуктів харчування. Окрім цього, негативний вплив війни на ланцюги постачання проявляється у контексті внутрішніх ланцюгів, а саме – забезпечення продуктами харчування різних регіонів і населених

пунктів. Військові дії негативно впливають на логістичні зв'язки всередині країни, що може мати потенційно негативний вплив на споживання. Основними характеристиками такого впливу є [14; 15]:

- Перебої у постачанні продуктів харчування внаслідок повітряних тривог, зруйнованих автодоріг, відсутності світла;
- Порушення логістичних зв'язків внаслідок ракетних обстрілів та окупації деяких територій;
- Вплив збільшення вартості пального, у результаті чого збільшується вартість про-

дуктів та, як наслідок, доступність даних продуктів для українців.

Таким чином, наразі можна спостерігати негативний стан ланцюгів постачання на споживання, як важливий індикатор продовольчої безпеки, основною причиною чого є військові дії та їх наслідки.

Висновки. Отже, згідно з результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. На сучасному етапі спостерігається негативний стан виробництва сільськогосподарської продукції в Україні: зменшується кількість продукції рослинництва та тваринництва, основною причиною чого є військові дії, а також інші фактори, вплив яких є менш значним. Окрім цього, має місце недостатня кількість продуктів харчування у споживчому кошику, що не відповідає

загальним потребам дорослого українця, при цьому перегляд змісту кошика не здійснюється відповідно до чинних норм, що також є негативним. Також сучасний споживчий кошик характеризується зростанням вартості, що знижує доступ українців до продуктів харчування, а, отже, є негативним показником сучасного стану продовольчої безпеки в Україні. Також наразі мають місце порушення ланцюгів постачання, що негативно впливають на споживання продуктів харчування, що також є негативним показником стану продовольчої безпеки. Таким чином, сучасний стан виробництва та споживання харчових продуктів в Україні характеризується як негативний, що свідчить про наявність низки проблем з забезпеченням продовольчої безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сільське господарство. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm
2. Війна зробила непридатними для використання 5 млн гектарів земель в Україні [Електронний ресурс]. URL: https://lb.ua/society/2023/03/03/547749_viyna_zrobila_nepridatnimi.html
3. В Україні заміновано 470 тис. га земель сільськогосподарського призначення – на розмінування може піти 20 років URL: <https://unn.ua/news/v-ukrayini-zaminovano-470-tis-ga-zemel-silskogospodarskogo-priznachennya#:~:text=В%20Україні%20зараз%20470%20тис,га%20%2D%20сільськогосподарського%20призначення.>
4. Тваринництво. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/tvar_u.html
5. Самайчук С. І. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції: регіональний аспект. *Агросвіт*. Випуск № 7. 2020. С. 3136
6. Яценко Г. Вплив погодних умов на економічну діяльність в Україні. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. Випуск № 249. 2020. С. 27–51
7. Приходько М. Ф. Небезпека кліматичних змін та їх вплив на аграрний сектор України. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/7374/1/2.pdf>
8. Сахненко А. О. Доступність продуктів харчування в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2014. Випуск № 39. С. 91–97.
9. Огляд продовольчої безпеки і політики в Україні. Липневе оновлення. 2022. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Food_security_and_policy_review_issue_6_ukrainian.pdf
10. Сосовська О. Склад споживчого кошика в Україні. 2020. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19262/1/194-196.pdf>
11. Шишкіна О. О. Визначення прожиткового мінімуму для працездатних осіб: практичний аспект. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. *Склад споживчого кошика в Україні*. 2015. Випуск № 1 (69). С. 178–188
12. Склад споживчого кошика в Україні. 2023. URL: <https://maanimo.ua/helpful/sklad-spozhyvchogo-koshika>
13. Продуктовий кошик українця 2023: як змінились ціни на базові продукти. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/23/705764/>
14. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України». URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sdog_zb.htm
15. Стан продовольчого забезпечення України під час війни. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/stan-prodovolchoho-zabezpechennya-ukrayiny-pid-chas-viyny>
16. Іванов С. В., Юдіна С. В. Забезпечення національної продовольчої безпеки. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. Випуск № 2 (5). С. 7–15.

REFERENCES:

1. Epravda (2023). Produktovyi koshyk ukraintsia 2023: yak zminylys tsyny na bazovi produkty [Food basket of Ukrainians in 2023: how prices for basic products have changed]. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/23/705764/>
2. Gamaliy, I. (2023). Viina zrobyla neprydatnymy dlia vykorystannia 5 mln hektariv zemel v Ukraini [War has made 5 million hectares of land in Ukraine unusable]. URL: https://lb.ua/society/2023/03/03/547749_viyna_zrobyla_nepriatnymi.html
3. Ivanov, S. V. & Yudina, S. V. (2022). Zabezpechennia natsionalnoi prodovolchoi bezpeky [Ensuring national food security]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu* [Economic Bulletin of Dnipro State Technical University]. Vol. 2(5), pp. 7–15.
4. KSE (2022). Ohliad prodovolchoi bezpeky i polityky v Ukraini. Lypneve onovlennia [Food security and policy review in Ukraine. July update]. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Food_security_and_policy_review_issue_6_ukrainian.pdf
5. Maanimo. (2023). Sklad spozhyvchoho koshyka v Ukraini [Composition of the consumer basket in Ukraine]. URL: <https://maanimo.ua/helpful/sklad-spozhyvchogo-koshika>
6. NISS. (2023). Stan prodovolchoho zabezpechennia Ukrainy pid chas viiny [The state of food supply in Ukraine during the war]. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/stan-prodovolchoho-zabezpechennya-ukrayiny-pid-chas-viiny>
7. Prykhodko, M. F. (2019). Nebezpeka klimatychnykh zmin ta yikh vplyv na ahrarnyi sektor Ukrainy [The danger of climate change and its impact on the agricultural sector of Ukraine]. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/7374/1/2.pdf>
8. Sakhnenko, A. O. (2014). Dostupnist produktiv kharchuvannia v konteksti zabezpechennia prodovolchoi bezpeky krainy [Food availability in the context of ensuring food security in the country]. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury* [Challenges to improving infrastructure efficiency]. Vol. 39, pp. 91–97.
9. Samaichuk, S. I. (2020). Analiz vyrobnytstva silskohospodarskoi produktsii: rehionalnyi aspekt [Analysis of agricultural production: regional aspect]. *Ahrosvit* [Agrosvit]. Vol. 7, pp. 31–36.
10. Shyshkina, O. O. (2014). Vyznachennia prozhytkovoho minimumu dlia pratsezdatsnykh osib: praktychnyi aspekt [Determination of the subsistence minimum for able-bodied persons: a practical aspect]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia* [Bulletin of the National University of Water and Environmental Engineering]. Vol. 1 (69), pp. 178–188
11. Sosovska, O. (2020). Sklad spozhyvchoho koshyka v Ukraini [Composition of the consumer basket in Ukraine]. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19262/1/194-196.pdf>
12. Ukrstat (2020). Statystychnyi zbirnyk «Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv kharchuvannia naseleнням Ukrainy» [Statistical collection "Balances and consumption of basic foodstuffs by the population of Ukraine"]. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_spog_zb.htm
13. Ukrstat (2023). Silske hospodarstvo [Agriculture]. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm
14. Ukrstat (2023). Tvarynnytstvo [Livestock production]. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/tvar_u.html
15. UNN (2023). V Ukraini zaminovano 470 tys. ha zemel silskohospodarskoho pryznachennia – na rozminuvannia mozhe pity 20 rokiv [In Ukraine, 470 thousand hectares of agricultural land are mined – it may take 20 years to clear]. URL: <https://unn.ua/news/v-ukrayini-zaminovano-470-tis-ga-zemel-silskogospodarskogo-pryznachennya#:~:text=В%20Україні%20зараз%20470%20тис,га%20%2D%20сільськогосподарського%20призначення.>
16. Yatsenko, H. (2020). Vplyv pohodnykh umov na ekonomichnu diialnist v Ukraini. [Impact of weather conditions on economic activity in Ukraine]. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. Vol. 249, pp. 27–51.